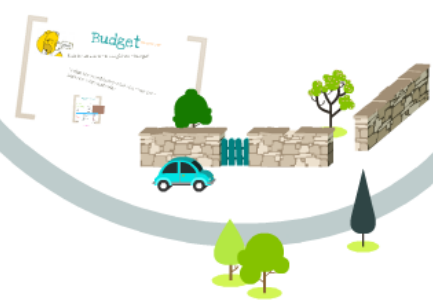

Privatekonomi -

att välja, prioritera, skapa trygghet och förverkliga drömmar

Att låna pengar

Här visar du hur du kan använda dina kunskaper för att skapa ett bättre liv för dig själv och andra. Det handlar om att använda dina kunskaper för att skapa ett bättre liv för dig själv och andra.

Privatekonomi -

att välja, prioritera, skapa trygghet och förverkliga drömmar

Om man inte betalar...?

Utmaningar för företag och konsumenter. Om man inte betalar, kan det leda till juridiska åtgärder och skadestånd. Det är viktigt att vara tydlig med betalningsvillkor och ha god dokumentation.

Arbete

Det här är en guide till arbetsmarknaden. Den innehåller information om arbetslöshet, utbildning och arbetsmarknadens utveckling. Det är viktigt att ha en god utbildning och vara flexibel på arbetsmarknaden.

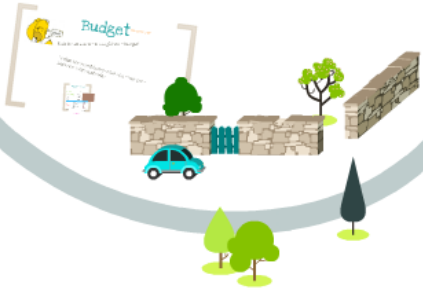

Vad kostar ett lån?

Att låna pengar - vad krävs? Låna pengar innebär att ta ut pengar från en bank eller annan finansinstitut. Det är viktigt att förstå de olika typerna av lån och deras villkor.

Att låna pengar - vad krävs?

Låna pengar innebär att ta ut pengar från en bank eller annan finansinstitut. Det är viktigt att förstå de olika typerna av lån och deras villkor.

Spårnings - utbildning eller inte?

Spårnings utbildning är en utbildning som ger dig kunskaper i spårning och efterforskning. Det är en intressant utbildning för dem som vill arbeta inom säkerhetsbranschen.

Ekonomi=okinomia=Hushålla med begränsade resurser.

Ekonomi handlar om att skaffa, förvalta och använda pengar / värdefulla saker

Samhällsekonomi

Privatekonomi

Makro

Mikro

Nationalekonomi

Hur ekonomin fungerar i samhället

Företagsekonomi

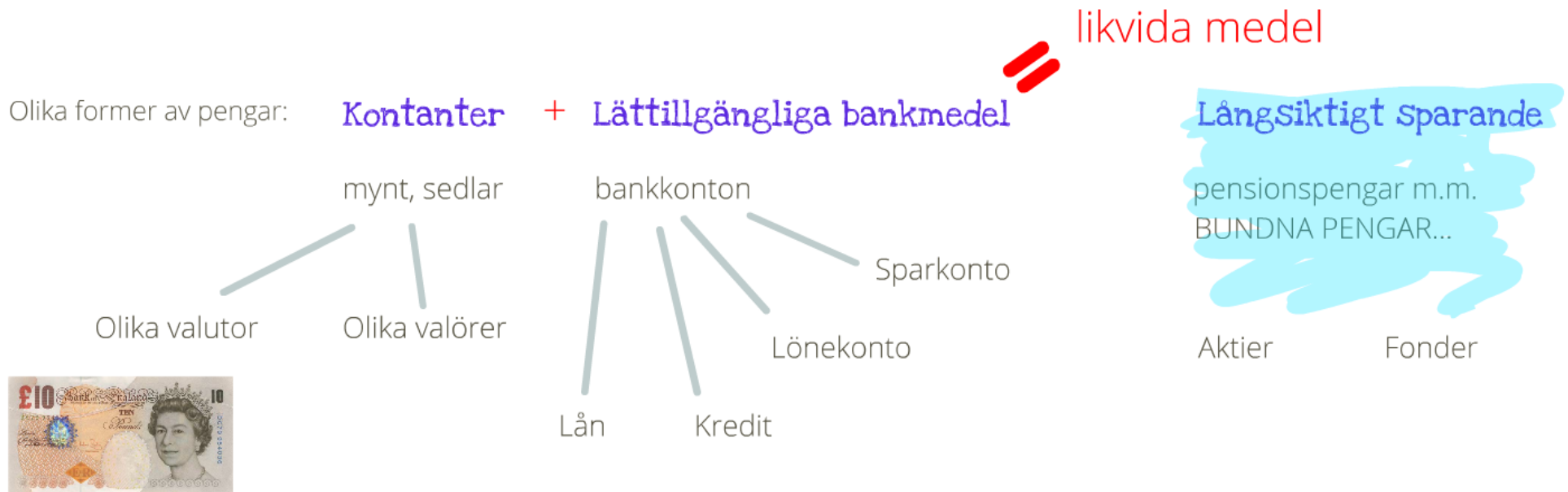
Hur företag skaffar och använder pengar, maskiner, idéer, anställda samt organiserar och marknadsför sin verksamhet

Konsumtionssamhället

Förr i tiden var det vanligt att man bara skaffade det man verkligen behövde. **Självhushållning** var grunden för överlevnad och handelsutbyten ofta krångliga att genomföra (långsamma kommunikationer, krävdes att båda varorna var eftertraktade).

I den **moderna ekonomin** bygger det mesta på att vi människor ska **konsumera** (förbruka) varor och tjänster. En förutsättning för att det ska vara möjligt är att det finns betalningsmedel i form av **pengar**.

Så skapas pengar

Förr kunde pengar ha **ett värde i sig**, t.ex. mynt som innehöll en viss mängd guld eller silver. Det slutade man med när man upptäckte att **handeln missgynnas** av att värdet binds upp i varor och betalmedel. Det blev lite som att man "gömde pengarna i madrassen".

Idag används mynt eller sedlar bara som **betalmedel** för att underlätta en transaktion. Gamla sedlar och mynt (kontanter) byts ständigt ut för att de ska vara fräschare och mer användbara, utan att det innebär att det "försvinner" pengar ur det ekonomiska systemet. Pengarna som "finns" i världen består inte heller bara av **kontanter** utan också av **värdet av alla bankkonton, lån och värdepapper** (aktier, fonder, obligationer m.m.). Det är det som gör att det blir svårt att säga hur mycket pengar det egentligen finns.

Mängden pengar i omlopp brukar dock öka i takt med att ett samhälle utvecklas och det är väldigt enkelt för en **bank** att **"skapa" nya pengar**. Det räcker egentligen att en lånehandläggare knappar in några siffror på en dator för att pengarna ska börja existera. Principen är att en **låntagare "lovar att betala sin skuld"** och i samma stund blir ägare av helt nya pengar. Kritiker kallar det "att göra pengar av luft"!

Men det finns självklart **regler** för hur mycket en bank kan låna ut och hur mycket pengar som får "finnas". I Sverige är det den statliga **Riksbanken** som har i uppgift att begränsa mängden pengar och motverka inflation (prisökning i samhället). Riksbanken har bestämt att alla banker måste ha en **kapitaltäckning på 8 %**, och att målet för den svenska **inflationsnivån ska vara 2 %**.

Utbud och efterfrågan

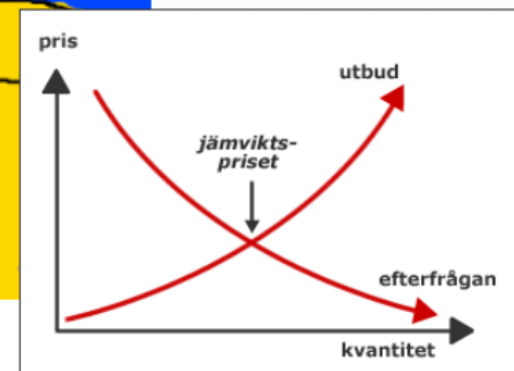
All ekonomi utgår från principen:

UTBUD + EFTERFRÅGAN => MARKNADSPRIS

(om det råder fri konkurrens...)

Ex.

Pris på matvara

Potatis

vs.

Saffran

Odlas i Sverige
Skördas maskinellt
Högt utbud
Normal efterfrågan

Odlas utomlands (transportkostnad)
Handplockas (70 000 blommor/kg)
Lågt utbud
Periodvis hög efterfrågan

Andra exempel: Lön (Läkare vs Barista), Pris (Elnät/Systembolaget - monopol)

Arbete

Det moderna samhället: LÖNEARBETE istället för SJÄLVHUSHÅLLNING

Människor "lånar ut" sin tid och kompetens till arbetsgivaren.
Tillbaka får man pengar som "lön för mödan".
En del arbetar för sig själv (företagare).

Är det "jobbigt" eller roligt att jobba?

Egenföretagare: intresse - sätt att bli rik - stress och slit
Anställd: intresse - bra lön - något man är bra på - nödvändigt

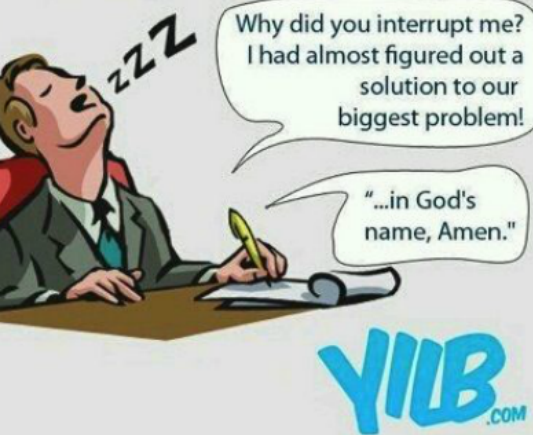
ALLA kan inte arbeta:

Sjuka och funktionshindrade

Erkänns ogärna - p.g.a. inflationen

Arbetslösa

ings to say if you get
leeping at your Desk

Arbetslöshetens konsekvenser

Utgift för staten...

förlorar lönen

utan gemenskap och sysselsättning

minskad trygghet för familjer

psykisk påfrestand

+60 år - värdighet och stolthet

identiteten påverkas

Inkomster & utgifter

Bruttoinkomst - **innan** skatt

Nettoinkomst - **efter** skatt

Disponibel inkomst - nettoinkomst + ev. bidrag

rörliga- mat,
kläder,
nöjen

fasta- t.ex. hyra, försäkring,
avbetalningar

Budget = ekonomisk plan

Facit för att ekonomin ska gå ihop = budget!

Budget bör innehålla disponibla inkomsten samt fasta och rörliga kostnader

Busiga Berra budget:

Inkomst	0
Bidrag (A-kassa)	19 200
Skatt	6 200
Totalt:	13 000
<hr/>	
Utgifter	
Huslån	2500
Försäkringar	2000
Bensin	2500
Mat och smus	3000
El	1500
Totalt:	11 500

Hur mycket är det kvar? ←

BuSiga Berra budget:

Inkomst 0

Bidrag (A-kassa) 19 200

Skatt 6 200

Totalt: 13 000

Utgifter

Huslån	2500
Försäkringar	2000
Bensin	2500
Mat och snus	3000
EL	1500

Totalt: 11 500

Sparande - nödvändigt eller inte?

Självklart förr i tiden - för att bekosta oförutsedda händelser

T.ex.

1980-talet: "Skaffa inte barn om du inte har minst 10 000 på banken..."

Idag: Enligt Swedbank kostar ett barn i genomsnitt 1,4 miljoner kronor > 18 år (första året dyrast 110 000 kr, billigast vid 4 år, i tonåren ca: 80 000 kr/år) Samma period får man dock barnbidrag och studiebidrag på 230 000 kr...

Stigande bostadspriser och en mer osäker arbetsmarknad > **svårare att spara**

Bästa läget att spara: två arbetande vuxna sambos utan barn...

Idag höjs röster för krav på ökat sparande (pension, amorteringar m.m.)

Foto: Pär Rittsel

Sparande - kortsiktigt eller långsiktigt

det du kan tjäna

Sparande - avkastning och

risk

det du kan förlora

Exempel:
skillnad
mellan
sparkonton
och aktier!

Fonder är som en "portfölj" - på förhand färdigblandad med olika värdepapper!

*Sparar riskerna

aktier
obligationer
företag
föregångare
förtroende

Spara på bankkonto
vanlig sparform
en viss %ränta

aktien värder sig mellan olika bolag

**Fonder är som en
"portfölj" - på
förhand
färdigblandad med
olika värdepapper!**

+Sprider riskerna

Aktier

Delägare i företag
Hög risk
Potentiell hög vinst.

- Δεκαεννιά.
- Δώσε.

YouTube

Spara på bankkonto

vanlig sparform

en viss %-ränta

räntan skiljer sig mellan olika banker

Att flytta hemifrån...

Hyresrätt - man hyr bostaden

Bostadsrätt - köper in sig i en förening. Ansvar för underhållet av lägenheten

Hyreskontrakt - **obs** skriftlig!

innehåller t e x hyrans storlek, ytan, uppsägningstiden.

Andrahandskontrakt

Låg inkomst & hög hyra = **Bostadsbidrag**

Andra bidrag:

Föräldraförsäkring
Barnbidrag
Bostadsbidrag
Föreningsbidrag
Socialbidrag

Föräldrapenning

Tillfällig föräldrapenning (VAB)

**Försäkringskassan
sköter
utbetalningarna!**

Vad kostar ett lån?

Amortering - man betalar av på skulden

Ränta = kostnaden för att låna pengar

Räntan påverkas av Riksbankens reporänta, men bankerna bestämmer själva i konkurrens med varandra...

Som låntagare får man oftast rådet av dela upp stora lån i flera delar (med olika räntor)

Rörlig ränta - räntan ändras beroende på den ekonomiska situationen i landet

Har varit lågt sen 2015

Fast ränta - lånet binds vid en viss ränta för en bestämd tid

Ex. Lån: 1 200 000 Tid: 10 år

Ränta: 5%

Vad kostar lånet?

DEN GALNA BOSTADSMARKNADEN

Att låna pengar - vad krävs?

Låntagare - redogöra för syftet

Kreditbedömning
Insats- och amorteringskrav

Säkerhet - t.ex. huset vid köp av hus

Borgen

Ajanderaten
Fristående
Radhus/ägarlägenhet

HEMLÖSA 2011:
34 000 personer

Att flytta hemifrån...

Hyrerätt - inte äga bostället

Bostadsrätt - står i för sin förening, ansvar för underhållet av byggnaden

Hyrskontrakt - **obs** skriftligt!

Andrahandskontrakt

Vägval i livet...

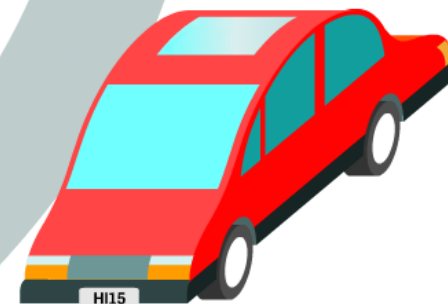
Högre studier - CSN
Flytta hemifrån
Kapitalvaror
Sambo, äktenskap, barn

Vägval i livet...

Högre studier - CSN
Flytta hemifrån
Kapitalvaror
Sambo, äktenskap, barn

DEN GALNA BOSTADSMARKNADEN

Storstadsproblem..?

3/4:e hand..

Bostadskö..

Segregering...

Studenter..

Bostadsbubbla..

Rättvisefråga....

Att låna pengar - vad krävs?

Låntagare - redogöra för syftet

Kreditbedömning

Insats- och amorteringskrav

Säkerhet - t.ex. huset vid köp av hus

Borgen

Äganderätter:

Fristående/villa

Radhus/kedjehus

HEMLÖSA 2011:
34 000 personer

Vad kostar ett lån?

Amortering = man betalar av på skulden

Ränta = kostnaden för att låna pengar

Räntan påverkas av Riksbankens reporänta, men bankerna bestämmer själva i konkurrens med varandra...

Som låntagare får man oftast rådet av dela upp stora lån i flera delar (med olika räntor)

Rörlig ränta = räntan ändras
beroende på den ekonomiska
situationen i landet

Har hittills lönat sig...

Fast ränta = lånet binds vid en viss ränta för en bestämd tid

Ex. Lån: 1 200 000 Tid: 10 år

Ränta: 5%

Vad kostar lånet?

Om man inte betalar...?

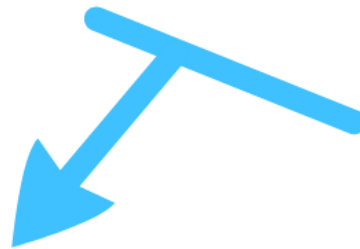

Påminnelse → Inkassoföretag → **Kronofogden**

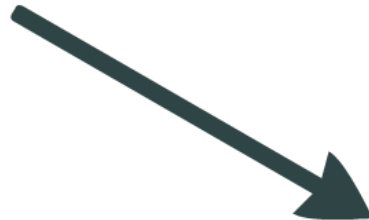
Betalningsanmärkning - kvar i 3 år

Livet som konsument...

olika lagar som skyddar dig som konsument

Konsumentverket

- * konsumentköplagen - reklamation etc.
- * Distansavtalslagen - gäller t ex Internet. ångerrätt = 14 dagar!

<http://www.konsumentverket.se/lagar-regler/bluffar/varatjanst-du-inte-bestallt/>

KonSumentverket

- ★ konsumentköplagen - reklamation etc.
- ★ Distansavtalslagen - gäller t ex Internet
ångerrätt = 14 dagar!

Arbetsmarknaden

Regler/lagar =

LAS - Lagen om
anställningsSkydd

AML - Arbetsmiljölagen

Olika
fackföreningar

Olika avtal

Kollektivavtal - mellan arbetsgivare och arbetstagare

Förhandlas konstant för att förbättra
arbetssituation

Strejk

Finansieras av pengar du betalar till facket

"lock - out"

Olika typer av arbetslöshet

konjunkturarbetslöshet

Arbetsförmedlingen
= hjälp på traven!

strukturarbetslöshet - strukturella problem

friktionsarbetslöshet

Olika typer av arbetslöshet

konjunkturarbetslöshet

Arbetsförmedlingen
= hjälp på traven!

strukturarbetslöshet - strukturella problem

friktionsarbetslöshet

Arbetslöshetens konsekvenser

Utgår för staten...
förlorar lönen utan generösitet och sysselsättning
minskad trygghet för familjer
+60 år - värdighet och stolthet
psykiisk påfrestande
identiteten påverkas

WebbSpel:

Dela in klassen i fyra lag

<http://www.kollpacashen.se/>